

Donsk arrogan- skot fyri bógvin

Oddagrein

LOKSINS varð lokið lyft av tí spruttókandi banka-kanningargrýtuni. Lukkutíð, tí bíðitíðin var um at forpesta nærur alt føroyskt-danskt samskipti umframt alt tað politiska lívið her á landi, har álit varð avloyst av misáliti og virðing avloyst av vanvirðing.

NÚ hava vit so fingið eina drúga frágreiðing, har - um ikki alt kemur fram í dagsins ljós - so tó so mikið, at nógv av tí ósing, sum hevur verið móti føroyingum í longri tíð, nú er gjørd til einkis. At tað so smátt eisini ber til at siga, hvør og hvat er gjørt skeivt í øllum hesum málinum, er sum balsam, tí tað hevði ikki verið haldbart at skula liva víðari í allari óvissuni.

FØROYINGAR og Føroyar hava fingið uppreisn, og tað er gott. Harvið er ikki sagt, at vit ikki eisini sjálvi eiga at taka í egnan barm, tí vit eru so sanniliga heldur ikki plettfrí. Men sum heild eru tað vit, sum eru vorðin frikend fyri fleiri av teimum ákærum, sum ávisir danskir politikarar, bankafólk og embætismenn hava hildið livi. Og tú byrjar so smátt at kunna flika saman eina mynd úr tí sera stóra og flekta puslispæli, sum alt hetta málið hevur verið og framvegis er.

Í okkara hugaheimi eru tað arrogantir danskir embætismenn, bankafólk og politikarar væl stuðlað av ávisum lítiðvitandi og sensationshungandi miðlafólki, sum eru ein hovuðsatvoldin til alla hesa ólúkk. Júst orðið arrogan dekkar hetta so væl, tí hesi betri-vitandi og sjálvupptiknu fólk hava ongantíð sett teir røttu spurningarnar og hava heldur ongantíð vist nakra sum helst virðing fyri føroyingum ella føroyska samfelagnum. Vit sá, hvussu ávis fjølmiðlafólk tustu til Føroya fyrst í 90-unum eftir at bæði figgjarmálaráð-harri og aðrir danskir politikarar høvdu óstey upp. „Disse uanstændige færingar og deres klasses overforbrug“ var niðurlagið, tá vit føroyingar vórðu niðurförðir í feittum forsiðuyvirkritum um eitt nú tunnilsgalskap okkara. Ja sum besta dømi um okkara galskap var tunnilin millum Havnina og Kollafjørð brúkt. „For at spare fem minutter kørsel har de færøske nissehuer og bjerggeder lavet en ny tunnel, hvor de i forvejen havde en fin vej“.

NETTUP henda tunnilssøgjan sigur alt um dansku arrogansuna. Eingin tími at kunna seg um veruligu viðurskiptini, hvørki Lykktotefi ella K. Jacobsen ella Ekstra-bladið. Øll róptu og geylaðu tey við ein mun, hvussu ørar fløgurnar vóru í Føroyum. Ikki ein spurningur um, hví Oyggjarvegurin mátti hava ein avloysara. Einku við at skilja, at her var talan um eitoyggjaland og eitt oyggjafólk, at tað var neyðugt við fløgum í eitt nú tunlar fyri at liva upp til krøvini, sum eitthvørt nútíðarsamfelag setir til trygdina og til framburð.

OG hvat við R. Mikkelsen og Benjaminen! Vit minnst, hvussu tann eini rósti hinum í SVF-sendingini, at tað var nærur vamlislígt at siggja og hoyra. Hesir somu menn, sum tóku sær æruna fyri at hava bjargað Føroyum, verða nú avdúkaðir sum teir veruligu skurkarnir. Tá alt kemur til alt, so er talan um eina arrogansu væl stuðlað av niðurgering og undirmerking av einum heilum fólki. Vit minnst, hvussu mest týðandi maðurin í øllum hesum, R. Mikkelsen, bar seg at sum tann alvitandi, ið ikki hevði fyri neyðugi hvørki at tosa við føroyingar, eiheldur at kunna føroyingar um nakad sum helst. Latíð hetta vera eina farna tíð. Latíð okkum fáa hesa kanning frá hondini við at lata øll tey, sum so ella so hava borið seg skeivt at, fáa tað at vita. Latíð okkum so royna at byggja upp aftur tað álit, sum fór í øllum hesum meldrinum. Vit hava øll brúk fyri hvør øðrum. Og lat okkum tí ikki gloyma at virða hvør annan sum sjálvan seg. Vónandi hava bæði danir og vit sjálvi lært av hesum, soleiðis at vit kunnu stevna inn í eina nýggja öld við nýggjum hugburði, har álit og virðing aftur verða sett í háseti. Samanumtikið hava bæði danir og føroyingar vunnið. Kanningin hevur reinsað luftina millum hesi bæði fólk, og tað var kanska tó besta hon kundi gera. Restin eigur nú at koma av sær sjálvum.

Sosialurin

Sannleikans tími er kominn

Vit fingið rætt í bankamálinum. Nú er sera umráðandi at allir flokkar á tingi standa saman. At Føroya Løgting – bæði samgonga og andstøða – eins og Føroya Landsstýri draga eina línu

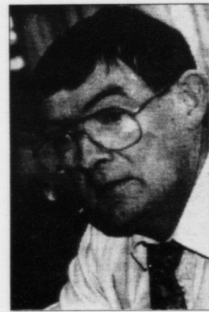
Loksins fingið vit so frágreiðingina frá Bankakanningarnevndini. Úrslitið er, at føroyski illgrunnin um, at danir hava svikað í bankamálinum verður dyggiliga staðfestur í teimum niðurstøðum, sum kanningarnevndin hevur gjørt. Kanningarnevndin staðfestur tó ikki nakra ábyrgd. Tað høvdu vit heldur ikki roknað við, tá hesi kanningarháturin varð valdur, ella rættari sagt góðtíkin frá føroyskari síðu. Tað arbeiðið er sostatt eftir enn.

Í frágreiðingini er nógv, sum bendir á, at talan hevur verið um eina væl fyriskipaða danska ráðagerð ímóti okkum føroyingum. Millum annað fáa vit at vita, at vit føroyingar hava verið settir sum ein mótpartur í teimum samráðingum, ið hava verið millum dansku stjórnina og føroyska landsstýrið øll hesi seinastu árini. Eisini fáa vit at vita, at føroyska heimaðstýrið ferð eftir ferð, við hótanum, verður trygt at taka týðandi avgerðir við sera stuttum skotbára. Somuleiðis staðfestir frágreiðingina, at Føroyabólkin, sum okkum vitandi hevði umboð frá fleiri danskum ráðharrastovum, eisini hevði umboð frá Figgjareftirlitinum og frá okkara egna Figgjargrunni frá 1992, og at bólkin hevði neyvt samstarv við danska stórbankan, sum við góðari hjálp frá Føroyabólkinum framdi sviðið ímóti føroyska samfelagnum.

Fyribils bendir onki á, at kanningarúrslitið fær politiskar avleiðingar í Dan-

mark, men fleiri røddir eru frammi við ábendingum um, at hetta eigur at fáa avleiðingar fyri danska embætisverkið. Møguleikin fyri eini tænastumannakanning av embætisverkinum er nevndur. Hetta haldi eg vera sera rímligt og heilt náttúrligt. Júst hvørjar persónar ein tænastumannakanning eigur at fegna um, eri eg ikki førur fyri at siga, men embætismenninir í Figgjareftirlitinum eiga ikki at sleppa undan. Heldur ikki dupltingangin í Figgjargrunninum frá 1992 og í Føroyabólkinum. Tað sama er at siga um dupltingangaran í Ráðgevandini nevndini viðvíkjandi Føroyum og í Føroyabólkinum. Annars haldi eg at allar Føroyabólkinur eigur at verða lagdur undir sjóneyku. Tað verður torført at byggja álitid millum Danmark og Føroyar upp aftur, um danskir politiskir myndugleikar ikki bera so í bandi, at hetta fær avleiðingar fyri tey, sum hava staðið aftan fyri hesa ráðagerð.

Eftir at vit hava fingið frágreiðingina frá Bankakanningarnevndini, er tað vordandi púra greitt, at vit føroyinga eiga at fáa eitt endurgjald úr Danmark, ið svarar til ein rímligan part av tí, sum bankabjargingarnar hava kostað føroyska samfelagnum. Spurningur er bert, hvussu vit skulu fáa fatur á hesum endurgjaldi. Eigur hetta at verða gjørt við einum rættarmáli ella við politiskum samráðingum millum føroyingar og danir. Tann fyrsta møguleikan eiga lögfrøðingar at meta um. Vit

hoyra longu nú, at fleiri lögfrøðingar bæði í Danmark og í Føroyum eru sera ivasamir. Tí spurningurin er hvør skal reisa endurgjaldskravið ímóti danska stórbankanum. Formliga er tað Figgjargrunnurin frá 1992 sum er snýttur. Men hinvegin spældi formaðurin í grunninum við í sjálvari ráðagerðini ímóti føroyingum. Hann visti alt. Tí verður eitt rættarmál helst sera trupult. Hin møguleikin er so politiskar samráðingar millum føroyingar og danir.

Annars tykist alt orðaskiptið at snúva seg um partabrávaumbýtið og keypið av Føroya Banka, meðan spurningurin um, hví tað gjørdist neyðugt at bjarga Sjóvinnubankanum bæði eina og tvær ferðir, tykist at vera gloymdur. Tað er eisini ein spurningur, um tað var rættvíst, at Fossbankin fór á húsagang. Tá vit nú, við stóði í frágreiðingini hjá Bankakanningarnevndini, kenna leiðlutin hjá Figgjareftirlitinum, er

orsøk at seta spurnartekin við bæði bjargingarnar av Sjóvinnubankanum og við húsagangin hjá Fossbankanum. Figgjareftirlitið syrgdi nevniliga fyri, at øll virðini aftanfyrir útlátni hjá føroysku peningastovnum, vórðu niðurskrivað. Hetta førði til kravið um peningagjaldspræning í Sjóvinnubankanum. Og seinni førði hetta til at Fossbankin fór á húsagang.

Umframt at fáa endurgjald frá Den Danske Bank fyri partabrávaumbýtið, og seinni fyri keypið av Føroya Banka, kann tað eisini verða ein spurningur um endurgjald frá danska rikinum fyri tað, at Figgjareftirlitið metti virðini aftan fyri útlátni hjá bankunum so lág, at tað gjørdist neyðugt hjá landskassanum at geva Sjóvinnubankanum bæði eina og tvær peningagjaldspræningar uppá tilsiðans hundradtals milliúnir. Hetta eru spurningar, sum vit eisini eiga at hava í huga, nú endurgjaldspræningurin verður viðgjørdur.

Men fram um alt er tað sera umráðandi, at vit føroyingar nú standa saman, og eru fullkomuliga samdir um tað, sum víðari skal henda í málinum. Allir flokkar á tingi eiga at standa saman. Føroya Løgting og Føroya Landsstýri eiga at draga eina línu. Fyri at rækka hesum máli er tað neyðugt at landsstýrið og umboð fyri allar flokkar á tingi fara til samráðingar-borðið.

Tann 19. januar 1998
Vilhelm Johannesen

Lesarabráv

Landsskaðiligt virksema

Heystið 1992 yvirtóku Føroyar til føroyskt sermál ráevni í undirgrundini. Hetta hendi eftir tógvið stríð í nógv ár.

Yvirtøkan merkir, at allar rættur til at gera av um leitast skal eftir olju, nær leitast skal og hvør skal sleppa at leita, liggur hjá føroyskum myndugleikum. Afturat hesum kemur, at allar mógulig-ur vinningur er føroysk ogn.

Landsstýrið, oljufyrirsit- ing, oljuráðleggingarnevnd og ikki minst Føroya lög- ting hava síðani yvirtøkuna arbeitt út frá hesum foretreyt- um.

Men, ein fólkalokk- sting- maður er ikki nøgdur. Hóast eina greiða avtalu millum landsstýrið og dansku stjórnina um, at vit hava all- an rættin til ráevni í undir- grundini, so spyr hann

dansku stjórnina, hvør hevur henda rættin. Við øðrum orðum, hann sáar iva um tað nú er rætt, at tað eru vit sum hava avgerðarrættin.

Úrslitið bleiv, at nú kemur ein av hesum ivaleyst vælmeindandi útlendingu- num og nærmast ræður oljufeløgum frá at gera nakra avtalu við føroyskar myndugleikar um leitang- loyvi, tí ræðisrætturin hjá

Føroyingum er so ivasamur. Tað er framvegis eingin ivingur um, at við yvirtøk- uni er ræðið á ráevnum í undirgrundini flutt heim til Føroya.

Men uttan fyri Føroyar hevur tað eydnast fólka- flokstringmanninum at sáa iva um hetta, ein ivi, sum kann koma at kosta dyrt.

Kári Dalsgaard Petersen